

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA

**MOTIVACIJA MLADIH SPORTISTA ZA
BAVLJENJE BORILAČKIM SPORTOVIMA
KARATE I DŽUDO
DIPLOMSKI RAD**

Student:

Dušica Rafailović

Mentor:

Prof. dr. Dušanka Lazarević

Članovi komisije:

Prof. dr. Srećko Jovanović

Dc. dr. Ana Orlić

Beograd, 2015.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
2. TEORIJSKI OKVIRI RADA	4
2.1. MOTIVACIJA I TEORIJE MOTIVACIJE	4
2.1.1. MOTIVI	4
2.2. MOTIVACIJA MLADIH SPORTISTA	5
2.2.1. UNUTRAŠNJA I SPOLJAŠNJA MOTIVACIJA	8
2.2.2 . MENJANJE MOTIVA	9
2.2.3. MOTIVACIONA KLIMA I PRIRODA MOTIVACIJE MLADIH SPORTISTA	11
2.3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA O MOTIVACIJI MLADIH SPORTISTA	12
3. PROBLEM, CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA	15
3.1. PROBLEM RADA	15
3.2. CILJ	15
3.4. ZADACI	15
4. METODE	16
4.1. UZORAK ISPITANIKA	16
4.2. VARIJABLE	16
4.3. MERNI INSTRUMENT	17
4.4. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA	17
5. REZULTATI SA DISKUSIJOM	18
6. ZAKLJUČAK	30
7. LITERATURA	32
8. PRILOG	34

1. UVOD

Motivacija podrazumeva pokretanje aktivnosti čoveka, usmeravanje te aktivnosti na određene objekte i ka određenim ciljevima (Lazarević, 2001). Pokretačku snagu predstavljaju motivi, koji mogu biti unutrašnji, odnosno poticati od bioloških struktura i same ličnosti kao psihosocijalne strukture i spoljašnji koji su inicirani spoljašnjim uticajima (nagrada, kazna, pohvala, priznanje, pretnja...). Motivacija mladih za bavljenje sportom se, pre svega, zasniva na unutrašnjim motivima. Međutim zbog samih zahteva koje sport nameće, istrajnost, upornost, ulaganje napora, ograničenje spontanosti i drugih osujećenja, dolazi do slabljenja unutrašnje motivacije. Da bi se to izbeglo treneri i roditelji uvode nove motivacione podsticaje (eksterne podsticaje). Ovi eksterni podsticaji se moraju koristiti samo u adekvatnim situacijama i ne toliko često da bi se izbeglo slabljenje unutrašnje motivacije i napuštanje sporta.

Da bi smo bolje razumeli suštinu motivacije mladih sportista za bavljenje sportom, moramo uzeti u obzir karakteristike njihovog razvojnog perioda. Mladi uzrasta od 10 do 17 godina nalaze se u periodu rane i srednje adolescencije. Ovaj razvojni period praćen je burnim biopsihosocijalnim promenama.

Borilački sportovi mogu dosta pomoći mladima da prevaziđu poteškoće ovog razvojnog perioda. Pre svega to se odnosi na usmeravanje i kontrolu nekih društveno neprihvatljivih oblika ponašanja (agresivnost, destrukcija..) i razvijanje moralnih vrednosti. U borilačkim sportovima destrukcija je zamenjena poenom, odnosno borilačko nadmetanje je humanizovano odgovarajućim takmičarskim pravilima (Ćirković, Jovanović, 2002). Među najpopularnijim borilačkih sportova nalaze se karate i džudo. U karateu postoje dve takmičarske discipline kate i borbe. Džudo spada u grupu borilačkih sportova na bazi hvatanja. Od 1964. godine je na programu olimpijskih igara.

2. TEORIJSKI OKVIRI RADA

2.1. MOTIVACIJA I TEORIJE MOTIVACIJE

Motivacija podrazumeva pokretanje aktivnosti čoveka i usmeravanje te aktivnosti ka određenim ciljevima. Pokretači aktivnosti su motivi koji svojim dinamičkim svojstvima utiču i na druge komponente ličnosti koje nisu u direktnoj vezi sa motivacijom, pre svega temperament, sposobnosti i znanja. U procesu motivacije psihološki faktori povezani su sa određenim fiziološkim stanjima, odnosno u stanjima pojačane napetosti dolazi do određenih fizioloških promena (Lazarević, 2001). Motivacioni proces obuhvata sledeće elemente: aktiviranu potrebu, identifikaciju potrebe, analizu situacije, izbor jednog od mogućih ciljeva, planiranje aktivnosti koje vode cilju, ostvarenje cilja (Tubić, 2004). Postoje različite teorije motivacije, a prema jednom od shvatanja one se mogu podeliti u četiri grupe (Jang i Mek Kilend, prema Hrnjica, 2003.)

-Kognitivne teorije. One polaze od toga da je čovek gospodar svoje sudbine, on upravlja svojim ponašanjem. Odluke donosi na osnovu racionalne analize, njegova volja je slobodna i radi samo ono šta hoće.

-Hedonističke teorije. Hedonističke teorije polaze od pretpostavke da čovek teži cilju kada kao rezultat očekuje zadovoljstvo, a udaljava se od situacije ako za njen rezultat očekuje bol. Motivacija sadrži anticipaciju cilja koja izaziva pozitivne ili negativne emocije. Ponašanje individue u odnosu na objekat cilja govori o njenoj motivaciji.

-Instiktivističke teorije. Ove teorije polaze od toga da su uzroci čovekovog ponašanja u duboko skrivenim instiktivnim tendencijama, odnosno čovek nije svestan pravih uzroka svog ponašanja. Čovek ne bira šta će da radi, ali oseća potrebe, želje, ciljeve i svoje ponašanje upravlja prema njima, a motivi, u stvari, predstavljaju obrađene manifestacije i racionalizacije nesvesnih motiva.

-Nagonske teorije. Ove grupa teorija je bliska instiktivističkim i one polaze od toga da nagoni leže u osnovi motivacije i da su usko povezani sa fiziološkim zahtevima organizma. Primarne nagone predstavljaju glad, žeđ, seks itd., a sekundarni motivi su izvedeni iz tih primarnih nagona. Zadovoljenjem postojećih nagona javljaju se novi.

2.1.1. MOTIVI

O motivima individue možemo zaključivati na osnovu njenog ponašanja i na osnovu izveštaja o potrebama i ciljevima kojima teži. Motivacioni proces pokreću određeni motivi

koji se mogu podeliti prema više kriterijuma. Ako se kao kriterijum uzme poreklo motiva oni se mogu podeliti na urođene-biološke (primarne) i stečene-socijalne (sekundarne). Socijalni se dalje mogu podeliti na lične i društvene. Biološki motivi su tokom života manje podložni razvijanju i menjanju nego socijalni. Prema vrsti potrebe koje zadovoljavaju motivi se mogu podeliti i na organske i psihološke, a prema stepenu uvida osobe u svoje motive, mogu se podeliti na svesne i nesvesne. Ako se kao kriterijum uzme oblast u kojoj se ispoljavaju, odnosno vrsta aktivnosti, mogu se razlikovati sportski, saznanji, politički i mnoge druge vrste motiva. Prvu grupu socijalnih motiva čine motivi koji su usmereni na obezbeđivanje egzistencije i lične afirmacije, dok drugu grupu čine motivi koji su usmereni na povezanost sa drugim ljudima. Sportske aktivnosti kao i uspeh u njima je direktno povezan sa socijalnim motivima. Podela socijalnih motiva koja je adekvatna za primenu u psihologiji sporta izdvaja dve velike grupe motiva (Tubić, 2004). Najznačajniji motiv iz prve grupe koji je prisutan u sportskim aktivnostima je motiv za postignućem koji predstavlja težnju ka postizanju određenog cilja i isticanje pred drugima. Zatim, motiv za priznanjem, statusom i prestižom koji u osnovi ima potrebu za prihvatanje i odobravanjem postupaka. Motiv za sticanjem takodje je prisutan u sportskim aktivnostima i odnosi se na sticanje materijalnih vrednosti. Motiv moći u osnovi ima težnju za upravljnje i kontrolu nad drugima (treneri, sportske zvezde, menadžeri...). U ovu grupu socijalnih motiva ubraja se i jedan intrinzički motiv koji je svojstven mladim sportistima, a to je motiv za samopotvrđivanjem (Tubić, 2004). Struktura motivacije mladih sportista se razlikuje od motivacije odraslih sportista, jer više pokrenuta unutrašnjim motivima. To su potvrdila i brojna istraživanja, prvenstveno na teritoriji USA, koja su imala za cilj da utvrde razloge mladih sportista za učešće u sportu, koji određuju njihovu motivaciju za učestvovanjem u sportu. Najznačajnija istraživanja sproveda je Gill sa saradnicima na mladim sportistima iz različitih sportova (Gill, Gross, Huddleston, 1983). Tokom dužeg niza godina proučavanja razloga mladih sportista za bavljenje sportom izdvojilo se trideset najznačajnijih motiva, koji su uvršteni u Upitnik o motivaciji za učestovanjem (PMI-Participation Motivation Inventory). Ovaj instrument je našao široku primenu u proučavanju motivacije sportista u celom svetu. Nova saznanja uzrokovala su i promenu filozofskog pristupa mladim sportistima po kome "dete je prvo, pobeda je druga" (Gill et al., 1983).

2.2. MOTIVACIJA MLADIH SPORTISTA

Kada se govori o motivaciji u sportu, ona se može najjednostavnije definisati i kroz njene dve komponente, a to su usmerenost napora i intezitet (Weinberg, Gould, 2007).

Usmerenost se odnosi na ono u šta ljudi izaberu da ulože svoju energiju, odnosno pravac u kom će je usmeriti, a intezitet se odnosi na to koliko će neko uložiti energije i napora da bi ostvario određeni cilj. Neki autori navode i treću komponentu, upornost (istrajnost), koja se ispoljava kroz kontinuiranost u vežbanju sportiste tokom dužeg perioda (Abernethy, Hanrahan, Kippers, Mackinnon, Pandy 2012).

Motivacija sportista objašnjena je sledećim teorijama: Bandurina teorija samoefikasnosti, Harterova teorija kompetencije, Vealeyina teorija sportskog samopouzdanja i Nikolasova teorija opažanja sposobnosti (Cox, 2005).

- **Teorija samoefikasnosti** ukazuje da je samoefikasnost osnovni deo postignuća.

U takmičarskim okolnostima, što je veći nivo samoefikasnosti, to su bolja postignuća i niži je nivo emocionalne pobuđenosti. Doživljaj samoefikasnosti se povećava sa ponavljanjem uspeha, a to pozitivno utiče na postignuće (Bandura, 1982, prema Cox, 2005).

- **Teorija kompetencije** tvrdi da su pojedinci prirodno motivisani za sposobnost u svim područjima ljudskog postignuća, u sportu, konkretno, na savladavanje veštine. Uspešni pokušaji savladavanja veštine pojačavaju samoefikasnost i doživljaj sopstvene kompetencije što dalje pojačava kompetencijsku motivaciju, odnosno sportista je motivisaniji u daljem procesu savladavanja veština (Harter, 1978, prema Cox, 2005).

- **Teorija sportskog samopouzdanja** objašnjava odnos između opšteg sportskog samopouzdanja i situacionog specifičnog sportskog samopouzdanja. U takmičarskim situacijama sportista unosi lično samopouzdanje kao i određenu takmičarsku orijentaciju. Ta dva faktora predviđaju nivo sportskog samopouzdanja u specifičnim situacijama koje sportista pokazuje tokom takmičenja. To situaciono specifično sportsko samopouzdanje utiče na učinak i bihevioralne odgovore. Bihevioralni odgovori uzrokuju subjektivna opažanje ishoda a, to uključuje zadovoljstvo, poimanje uspeha i uzroka ishoda (Vealey, 1986, prema Cox, 2005).

- **Teorija opažanja sposobnosti** govori da se sposobnost različito tumači u različitim uzrasnim periodima, tako da se u mlađem uzrastu procenjuje u odnosu na prethodna postignuća, odnosno orijentacija na zadatak, kasnije se posmatra u odnosu na postignuća drugih (socijalna upoređivanja). Posmatranjem sposobnosti u odnosu na drugu decu razvija se ego-orijentacija, u zavisnosti od uticaja okoline dalje će se razvijati orijentacija na zadatak ili ego-orijentacija. Sportisti sa orijentacijom na zadatak imaju sopstvene kriterijume uspeha i motivisani su više unutrašnjim motivima, dok sportisti koji sa orijentacijom na ego, uspeh mere spoljašnjim kriterijumima. Kod njih su bitniji spoljašnji motivi i brže odustaju usled neuspeha jer se teže nose sa njim (Nikollas, 1984, prema Cox, 2005). Ova teorija kao i teorija kompetencije, objašnjavaju motivaciju mladih sportista.

Sport ima višestruke pozitivne uticaje na razvoj ličnosti deteta, ali sistem takmičenja nema uvek direktan pozitivan uticaj. Takmičenje nosi i određeni pritisak i stres za njih, tako da je potrebno naučiti mlade kako da se nose sa tim. Pozitivan uticaj sporta se ogleda u tome što on predstavlja polje gde će mladi sportisti doživeti osećaj fizičke kompetentnosti. To je moguće ostvariti pozitivnim pristupom u treniranju mladih sportista, odnosno stvaranjem motivacione klime koja je orjentisana na zadatak (majstorstvo), odnosno usavršavanje veštine. Ukoliko je motivaciona klima orjentisana na ego, uspeh se meri u poređenju sa drugima (Duda, 1987). Ono što pozitivno utiče na motivaciju mladih sportista je postavljanje individualnih ciljeva, prilagođavanje sposobnostima sportiste kao i usklađenost sa spoljašnjim okruženjem i okolnostima da bi se povećala mogućnost uspeha i vrednovanje sebe kao kompetentnog. Pokazano je da mladi sportisti koji sebe doživljavaju kompetentnima ostaju duže u sportu jer su motivisaniji, dok oni koji se osećaju nekompetentnim brzo gube interesovanje i odustaju (Weinberg, Gould, 2007). Takođe, treba podsticati prijateljstvo, zabavu, međusobno poštovanje, težnju ka zajedničkim ciljevima, uopšte stvoriti jednu pozitivnu motivacionu klimu. Jako je bitno da treneri budu dosledni u svojim stavovima i imaju realna očekivanja, da hrabre sportiste, ispravljaju greške na pozitivan način. Ono što treba nagrađivati kod mladih sportista je maksimalno ulaganje i potencirati značaj veštine, odnosno pravilno izvođenje tehnike. Pored trenera na motivaciju mladih mogu uticati i roditelji na pozitivan ili negativan način.

Takođe, treba uzeti u obzir i razlike koje su direktno uslovljene karakteristikama sportske discipline. Postoje određene razlike u strukturi motivacije sportista koji se bave sportskim igrama, odnosno ekipnim sportovima i sportista koji se bave pojedinačnim sportovima uključujući i borilačke sportove. Nadmetanje u borilačkim sportovima podrazumeva savladavanje najpre samog sebe, pa onda protivnika. Ono je praćeno visokim emocionalnim uzbuđenjem jer treba savladati protivnika u direktnom sukobu, ono što svaki borac mora da kontoliše to su različiti strahovi od povrede, poraza i drugi strahovi, u isto vreme mora u pravom trenutku, sa odgovarajuće distance reagovati adekvatnom tehnikom na akciju protivnika, odnosno biti spreman da se brani i da napadne. Za realizaciju ovih zahteva neophodan je i visok nivo veštine, odnosno da sportista dobro vlada borilačkim tehnikama, kao i motivisanost da nadmudri protivnika i ostvari poen. Borilački sportovi karate i džudo, vode poreklo od istočnjačkih borilačkih veština koje su modifikovane tako da su izbačene sve tehnike koje ne mogu biti kontrolisane. Takođe, takmičarska pravila ograničavaju destrukciju, kao i nošenje zaštitne opreme. U karateu postoje dve takmičarske discipline, kate (borba sa zamišljenim protivnikom) i borbe. Takmičari u borbama nose zaštitnu opremu (rukavice,

štitnike za stopala i potkolenice...) i tradicionalna kimona. Borbe traju 2, 3 ili 5 minuta, u zavisnosti od vrste takmičenja. Osnovni cilj takmičara je da zada udarac protivniku rukom ili nogom u neku od udarnih površina i da pritom kontroliše snagu udarca (Ćirković, Jovanović, 2002). U džudou takmičari takođe nose tradicionalna kimona, borbe traju minimum 2 minuta, a osnovni cilj takmičara je da svog protivnika baci efikasnom tehnikom ili izvede neku drugu poentitajuću tehniku (svlačenja, rušenja, imobilizacije i držanja, poluge i gušenja).

2.2.1. UNUTRAŠNJA I SPOLJAŠNJA MOTIVACIJA

U sportu, kao i drugim oblastima za uspešnost su značajne dve vrste motiva, spoljašnji-ekstrinzički i unutrašnji-intrinzički. Aktivnost pokrenuta unutrašnjim motivima predstavlja zadovoljstvo sama po sebi, tj. to je aktivnost koja se obavlja iz zadovoljstva. Spoljašnji motivi se zadovoljavaju ishodom i rezultatom, dok aktivnost predstavlja samo sredstvo da se dođe do cilja. Ta aktivnost se doživljava kao nametnuta tako da je motivacija za tu aktivnost slabija. Isticanje značaja unutrašnjih motiva ne umanjuje vrednost spoljašnjih motiva koji imaju odgovarajuće mesto u procesu motivacije. Spoljašnje motive često nazivamo podsticajima, a najprisutniji podsticaji koji se koriste su: pohvala i pokuda, nagrada i kazna, takmičenje i saradnja, uspeh i neuspeh...(Tubić, 2004). Ekstrinzička motivacija je značajna za mlade koji nisu dovoljno zainteresovani, jer nemaju uvid u mogućnosti koje im sport pruža. Ti spoljašnji stimuli odnosno nagrade mogu uticati na dva načina, kao informacija i kontrola. Ukoliko nagrada predstavlja povratnu informaciju sportisti i time povećava osećaj kompetencije i samoodređenja ona će delovati u smeru povećanja intrinzičke motivacije. Ako nagrada dovodi do promene u opažanju mesta uzroka gde se izvor motivacije sa intrinzičke premešta na ekstrinzičku, odnosno nagrada postaje izvor motivacije onda, možemo reći da ona ima kontrolišući uticaj (Lazarević, 2001). Motivacija je povezana sa orijentacijom na cilj, tako da je orijentacija na zadatak zasnovana na unutrašnjim motivima, dok ego-orijentacija kao cilj isiče demonstraciju kompetencije na zadatku i zasnovana je na spoljašnjim motivima. Kod ego orijentacije to ispoljavanje kompetencije je važnije od samog zadatka ili događaja. (Fredrick, Ryan, 1995.; Wallig, Duda, Chi, 1993., prema Cox, 2005). U tom slučaju, sportista svoj uspeh vrednuje u odnosu na druge, tako da sportista nema objektivnu procenu sopstvenog uspeha i izlaže se opasnosti smanjenja unutrašnje motivacije.

Ispoljavanje motivacije u sportu prisutno je već u momentu opredeljivanja za određeni sport. Različiti faktori mogu uticati na to da li će osoba početi da se bavi sportom. Kod dece

to opredeljivanje za sport se javlja još u predškolskom uzrastu. Prvih nedelja mladi sportisti početnici su motivisani da se bave određenim sportom, međutim, taj nivo motivacije slabi i oscilira i donekle je povezan sa samoeфикасноšću pojedinca tj. sa uverenošću u svoje sposobnosti. Dalje manifestovanje motivacije u sportu ispoljava se kroz istrajnost i upornost. Na istrajavanje u sportu utiču biološki, psihološki, senzorni i situacioni faktori (Abernethy i sar, 2011). Takođe je bitno postavljanje ciljeva i težnja ka njihovoj realizaciji, jer svaki ostvaren cilj pojačava motivaciju i obrnuto.

Kod mladih sportista motivacioni proces može biti pokrenut i spoljašnjim motivima. Dešava se da deca počnu da se bave sportom na inicijativu roditelja, jer oni smatraju da je to dobro za njih. Vremenom ta sportska aktivnost počinje da postaje zadovoljstvo sama po sebi, tako da se ta spoljašnja motivacija zamenjuje unutrašnjom (Tubić, 2004).

Kod sportista, unutrašnja (intrinzička) motivacija je direktno povezana sa osećajem kompetencije i doživljaja samopouzdanja. Ono što je karakteristično za motivaciju mladih sportista je to da je ona uglavnom unutrašnja, međutim ona može biti i nametnuta spolja, a takođe postoji mogućnost da unutrašnji motivi budu zamenjeni spoljašnjim i obrnuto. Ono što je bitno kod mladih sportista je da se podstiče ta unutrašnja motivacija. Često se dešava da se usled nagrađivanja i ukazivanja velike pažnje uspehu, dolazi do slabljenja unutrašnje motivacije, pa usled toga pokretanje aktivnosti će zavisiti od prisustva nagrade, a ne od zadovoljstva kao u početku.

2.2.2. MENJANJE MOTIVA

Neki motivi su urođeni, neki stečeni. Njihovo zadovoljenje je uslovljeno uticajem sredine koja postavlja standard o tome šta je bitno, šta je poželjno ili vredno. Razvojem se čovek menja a time i njegovi motivi. To menjanje motiva naziva se funkcionalna autonomija motiva (Tubić, 2004). Tako da, nešto što nam predestavlja samo sredstvo da dođemo do cilja, počinje vremenom da nam postaje zadovoljstvo i cilj samo po sebi. Mladi počinju da se bave sportom iz određenih razloga (na primer, zato što njihovi roditelji misle da je to dobro za njihovo zdravlje) međutim, ti razlozi posle određenog vremena mogu biti zamenjeni drugim u zavisnosti od okruženja i potreba pojedinca. U period srednje adolescencije uticaj vršnjaka je snažniji od uticaja roditelja i trenera. Među vršnjacima se razvijaju prijateljski odnosi, mišljenje i prihvatanje od strane vršnjaka je veoma značajno. To utiče na emotivni život

adolescenta i opažanje sopstvene fizičke vrednosti, samim tim i na motivaciju i fizičku aktivnost. U procesu stvaranja ličnog identiteta adolescenti se često poistovećuju sa vršnjacima, u pogledu stila, vrednosti i želja. Njihovo interesovanje će biti uvek usmereno na one aktivnosti koje su vrednovane od strane vršnjaka (Abernethy et al., 2012).

Na zastupljenost motiva utiču i uzrasne karakteristike. Mladi uzrasta od 10-13 godina u sport se uključuju prvenstveno da bi zadovoljili svoju potrebu za druženjem, zabavom, uživanjem u igri, uzbudjenjem, postignućem, povećanjem samopoštovanja, takmičenjem itd. (Bačanac, Radovanović, 2005). U ovom razvojnom periodu izvor osećanja adolescenata postaju vršnjaci, škola i sportska aktivnost (Đorđević, 1988). Takođe je bitna identifikacija sa grupom kojoj pripadaju, kao i priznanje od strane vršnjaka i ugled. Fizički izgled i sposobnosti postaju važni, posebno u poredjenju sa vršnjacima (McDevitt, Ormrod, 2002). Moralni razvoj je intezivan, oni postižu visok nivo moralne svesti. U tom period kroz sportsko iskustvo poželjno je razvijati vrline kao što su ferplej, učtivost, empatija, odgovornost, poštenje i iskrenost. Kasnije, u period srednje adolescencije (od 13 -17 godine) dolazi do udruživanja u heteroseksualne grupe, fizički izgled postaje veoma bitni kao simbolički status. Interesovanja se, takodje, često menjaju i može doći do povlačenja iz sporta zbog pojave novih interesovanja ili zbog negativnih iskustva u treniranju. Kod nekih adolescenata u ovom period prisutan je negativan stav prema svakom radu, neodgovornost, kriticizam prema vrednostima starijih. Ono što je značajno u ovom period je i indetifikacija sa uzorima. Po ugledu na njih mladi oblikuju svoje ponašanje i postavljaju sopstvene ciljeve. Zato je bitno da ti uzori budu iz sveta sporta, nauke i umetnosti koji su svojim radom i zalaganjem postigli uspehe, a ne osobe koje su preko noći postale popularne. Nažalost, zbog društvenih okolnosti kod nas i pada svih društvenih i moralnih vrednosti, mladi teško mogu da nađu prave uzore za identifikaciju (Bačanac, Radovanović, 2005).

U pedagoškom radu trenera menjanje motiva je značajno u smislu modifikacije neadekvatnih motiva kao što su potreba za dokazivanjem nadmoći nad drugima, povređivanje, ponižavanje drugih, potreba da se pobjedi po svaku cenu. Trener takođe može uticati i na menjanje ekstrinzičkih motiva u intrinzičke, jer oni predstavljaju jači i dugotrajniji izvor pokretačkih snaga. Da bi se to realizovalo, potrebno je mnogo rada i strpljenja kao i individualni i grupni razgovori, kao i edukacija roditelja. Trener mora da nagrađuje dosledno željeno ponašanje sportiste, a neadekvatne oblike ponašanja kažnjava. Ono što je ključno u modifikaciji ponašanja sportiste je definisanje poželjnog i nepoželjnog ponašanja u merljivim terminima i korišćenje pozitivnog pre nego negativnog pristupa (Bačanac, Petrović,

Manojlović, 2011). Trener treba da bude model za identifikaciju. Isto tako, on može mlade sportiste uputiti i na druge modele za identifikaciju kao što su vrhunski sportisti koji manifestuju željeno ponašanje.

2.2.3. MOTIVACIONA KLIMA I PRIRODA MOTIVACIJE MLADIH SPORTISTA

Pored toga što unutrašnji faktori utiču na orijentaciju motivacije mladih sportista, odnosno da li će njihova orijentacija biti usmerena na ego ili zadatak, takođe veliki uticaj ima okruženje koje formira određenu motivacionu klimu. Treneri i roditelji stvaraju okruženje koje se razlikuje po tome da li će biti više zastupljena orijentacija na zadatak ili ego. Stav roditelja bitno utiče na orijentaciju postignuća mladih sportista (Roberts, Treasur, 2003). Klima koja je orijentisana na zadatak odnosno, usavršavanje veštine, stvara osećaj zadovoljstva opažanjem sposobnosti i ulaganjem truda. Klima koja je orijentisana ka ego, izaziva osećaj pritiska i tenziju kod mladih sportista, što negativno utiče na njihovo interesovanje i zadovoljstvo (Abernethy i sar., 2012). Jedan od osnovnih zadataka trenera je i stvaranje pozitivne motivacione klime koja je više orijentisana na zadatak. U zavisnosti od uzrasta, deca lični uspeh opažaju različito. U mlađem uzrastu on se meri u odnosu na prethodna postignuća, odnosno njihovo postignuće je orijentisano na zadatak. Kasnije, dete mlađeg školskog uzrasta svoj uspeh meri u poređenju sa drugom decom, odnosno razvija se ego orijentacija. Sa početkom adolescencije, mladi mogu ispoljiti jednu od ove dve orijentacije postignuća u zavisnosti od situacije (Duda, 1987).

Ne treba zanemariti i socijalne činioce, pre svega među-ljudske odnose između sportista i trenera. Ono što je bitno je da vladaju prijateljski odnosi među članovima i da se talentovani pojedinci ne "uzdižu" do zvezda. Dešava se, da su ta talentovana deca fizički nadmoćnija, jer je njihov razvoj brži nego kod ostalih i oni postižu bolje rezultate u sportu. Njima se posvećuje veća pažnja, dok su ostali sportisti zanemareni od strane trenera. Poželjno je da trener definiše pojam uspeha za svakog pojedinca. On mora biti poistovećen sa ličnim napredovanjem, a ne sa pobedom na takmičenju. Ako se pobeda uzme kao kriterijum uspeha, na svakom takmičenju biće veliki broj neuspešnih i daleko manji broj uspešnih.. Ponavljanje neuspeha dovodi do slabljenja motivacije i napuštanja sporta. Ono što trener treba da nagrađuje kod svojih sportista je trud, zalaganje, poželjni oblici ponašanja kao i „fer plej“, odgovornost, istrajnost, upornost itd. Bitno je da se svi sportisti osete podjednako važnim i da se stvore uslovi za razvoj lične kompetentnosti.

2.3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA O MOTIVACIJI MLADIH SPORTISTA

Istraživanja strukture motivacije mladih sportista doprinela su humanističkom pristupu sportu (Gill et al., 1983). U prilog tome govore i rezultati nekih istraživanja iz nama dostupne literature. Istraživanja koja su rađena u oblasti motivacije sportista proteklih trideset godina pokazala su određene razlike u zastupljenosti motiva mladih sportista iz različitih sportova. Razlike su uslovljene geografskim područjem, kulturološkim faktorima, društvenim okolnostima i polom.

Istraživanje razloga mladih sportista za učešće u sportu sprovedeno na uzorku od 1000 dečaka i devojčica uzrasta od 11 do 18 godina u Mičigenu (Sappa i Haubensticer ,1978; prema Weiss, Ferrer-Caja, 2002) ukazuje da su mladim sportistima najvažnija zabava, razvoj veštine (učenje i usavršavanje), biti u dobroj kondiciji i zato što njihovi prijatelji to treniraju. Ono što se izdvojilo kao bitno u ranijim istraživanjima osamdesetih i devedesetih godina, koja su sprovedena u Americi i Kanadi na mladim sportistima iz različitih sportova (Gould i Petlichkoff, 1988; Weiss 1993; Weiss i Petlichkoff, 1989; Gill, Gross i Huddleston, 1983; Longhurs i Sprik, 1987; Wankel i Kreisell, 1985; Weingarten, Frust, Tenenbaum i Schafer, 1984; prema Weiss, Ferre-Caja, 2002) su razvoj fizičke kompetentnosti (učenje i usavršavanje veština), socijalna pripadnost (biti sa prijateljima, upoznati nove prijatelje, biti deo grupe), zatim biti u formi i biti snažan. Takođe, kao bitni su se izdvojili i uživanje u vežbanju (Weiss, Ferrer-Caja, 2002).

Istraživanje koje je sprovedeno sa ciljem da se utvrde razlozi mladih sportista (uzorak od 1138 mladih sportista, uzrasta od 8 do 18 godina iz raličitih sportova- fudbal, košarka, golf, tenis, gimnastika, odbojka, bejzbol i atletika,) za učešće u sportu (Gill et al., 1983), ukazuje da su najvažniji: usavršavanje veštine, zabava, učenje novih veština, izazov, biti u dobroj fizičkoj kondiciji, volim da se takmičim, nastaviti ka višem nivou, akcija, uzbuđenje i biti u formi. Ispoljile su se i određene razlike između polova u rangiranju motiva što je dobijeno primenom PMI upitnika (Gill et al., 1983). Na prvom mestu kod oba pola se nalazi usavršavanje veštine, na drugom mestu kod devojčica je zabava a kod dečaka izazov, na trećem mestu kod devojčica je učenje novih veština, dok je kod dečaka na četvrtom, na trećem mestu kod dečaka takmičenje, dok je kod devojčica na četvrtom. Na petom mestu su rangirani kod devojčica

izazov, a kod dečaka razlog nastaviti ka višem nivou.

Istraživanja koja su sprovedena sa ciljem da se otkriju razlozi za učešće u sportu mladih sportista, kao prvo ističu razvoj i pokazivanje fizičke kompetentnosti kao što su sportske veštine, fizička kondicija i sposobnosti. Kao drugo ističu socijalnu pripadnosti i ostvarivanje prijateljstva. Treće, bitno, zabava sa što manje negativnog iskustva i što više pozitivnog u samom izvođenju fizičke aktivnosti kao i interesantni sadržaji i konstantna aktivnost (Weiss & Ferrer-Caja, 1993, prema Weiss, 2000).

Na našim prostorima devedesetih godina sprovedeno je istraživanje sa ciljem da se utvrdi koji su motivi najbitniji mladim jugoslovenskim sportistima za učešće u sportu. Uzorak ispitanika (N =417) su bili mladih sportisti stariji od 11 do 17 godina oba pola iz sledećih sportova: atletika, košarka, plivanje i odbojka koji se najmanje jednu godinu sistematski bave sportom (Bačanac, Lazarević, Arunović, 1994). Kao instrument korišćen je PMI upitnik (Gill et al., 1983) od trideset pitanja. Dobijeni su sledećirezultati: prvi rang zauzeo je motiv nastavi ka višem nivou, na drugom je takmičenje, zatim biti u dobroj fizičkoj kondiciji, vežbanje i raditi nešto učemu sam dobar. Društvene okolnosti devedesetih godina uticale su na to da je motivacija naših mladih sportista manje intrinisička jer u tom periodu sport je deci predstavljao polje zalično postignuće sa kojim “ide” socijalno napredovanje . Za njih je sport bio instrument, sredstvo kojim se ostvaruju ciljevi socijalnog postignuća, a njegova privlačnost je i u tome što pruža brojne mogućnosti zadovoljenje drugih potreba, kao što su potreba za druženjem i prijateljstvom.

Istraživanjem razlike u strukturi motivacije mladih sportista (N=3900) oba pola uzrasta od 12 do 17 godina kao najvažniji motivi izdvojili su se zabava, unapređenje veštine, biti u formi , raditi nešto u čemu sam dobar, uzbuđenje, takmičenje i volim da vežbam. Kao instrument u ovom istraživanju korišćen je PMI upitnika od 25 ajtema sa peto –stepenom skalom tvrdnji (Ewing i Seefeldt, 2007, prema Bačanac, 2011).

Istraživanje koje je sprovedeno sa ciljem da se utvrde specifičnosti motivacionog profil mladih srpskih sportista iz različitih sportova (N=400) uzrasta od 12 do 18 godina u kome je korišćen PMI upitnik od 30 pitanja (Gill et al., 1983), pokazalo je da u strukturi njihove motivacije dominiraju intrinisički motivi za razliku od devedesetih godina (Bačanac, Radović, Vesković, 2007). Kao najvažniji razlozi za bavljenje sportom rangirani su druženje, ljubav

prema sportu, zdravlje, zabava, putovanja.

Istraživanja specifičnosti strukture motivacije mladih karate sportista (n=214) uzrasta od 11 do 17 godina, koje je sprovedeno u okviru gore navedenog istraživanja pokazalo je da su najzastupljeniji sledeći motivi: želim da poboljšam svoje veštine, da budem u dobroj fizičkoj kondiciji, da ostanem u formi, da nastavim ka višem nivou i volim da radim nešto u čemu sam dobar. U ovom istraživanju dobijene su i određene razlike u strukturi motivacije dečaka i devojčica . Kao najvažnije razloge za bavljenje sportom dečaci su naveli biti u dobroj fizičkoj kondiciji, poboljšati veštine, ostati u formi, nastaviti ka višem nivou i volim da vežbam. Kod karatistkinja najvažniji razlog za bavljenje sportom je poboljšati veštine, zatim biti u dobroj kondiciji, raditi nešto u čemu sam dobra, upoznati nove prijatelje i nastaviti ka višem nivou (Bačanac i sar., 2007).

3. PROBLEM, CILJ I ZADACI ISTRAZIVANJA

3.1. PROBLEM RADA

Jedna od omiljenih aktivnosti u kojoj mladi (adolescenti) provode svoje slobodno vreme je sport. Na taj način oni zadovoljavaju i određene potrebe kao što su druženje, zabava, potreba za kretanjem, estetske potrebe... Iz drugog ugla gledano, bavljenje sportom zahteva određeno ulaganje i odricanje tokom dužeg niza godina. Da bi opstali u sportu mladi moraju imati dovoljno jake razloge zbog kojih treniraju, odnosno moraju biti motivisani. Problem ovog rada je upravo motivacija mladih sportista i to za bavljenje borilačkim sportovima.

3.2. CILJ

Cilj ovog rada je ispitati zastupljenost određenih motiva kod mladih karate i džudo sportista posmatrano prema sportskoj disciplini, polu, uzrastu i sportskom stažu.

3.3. ZADACI

1. Napraviti uvid u rezultate dosadašnjih istraživanja.
2. Utvrditi da li postoji razlika u zastupljenosti određenih motiva u odnosu na sportsku disciplinu.
3. Utvrditi da li postoji razlika u zastupljenosti određenih motiva u odnosu na pol.
4. Utvrditi da li postoji razlika u zastupljenosti određenih motiva u odnosu na uzrast.
5. Utvrditi da li postoji razlika u zastupljenosti određenih motiva u odnosu na sportski staž.

4. METOD

Za istraživanje motivacije mladih sportista korišćen je empirijski metod korelacionog tipa. Podaci su prikupljeni anketiranjem, a kao instrument korišćen je upitnik od trideset pitanja sa trostepenom skalom tvrdnji (Gill i saradnici 1983. god.;prevod i adaptacija Lj. Bačanac 1987.god.). Istraživanje je sprovedeno na određenom broju mladih karate i džudo sportista. Istraživanje je sprovedeno u tri karate i tri džudo kluba.

4.1. UZORAK ISPITANIKA

Istraživanjem je obuhvaćeno 124 ispitanika uzrasta od 10 do 17 godina. Ispitanici su podeljeni prema sportskoj disciplini, polu, uzrastu i sportskom stažu. Od ukupnog broja ispitanika 65 (52 %) predstavljaju džudo sportisti, a 59 (48 %) karate sportisti. Posmatrano prema polu, istraživanjem je obuhvaćeno 86 (69 %) dečaka i 38 (31 %) devojčica. Ispitanici su podeljeni u dve uzrasne kategorije, prva su mladi uzrasta od 10-13 godina, što odgovara periodu rane adolescencije ako se uzme u obzir i akceleracija. Drugu grupu predstavljaju mladi uzrasta od 14 do 17 godina što odgovara periodu srednje adolescencije. U prvoj grupi je obuhvaćeno 84 (68 %) ispitanika a, u drugoj 40 (32 %). Prema sportskom stažu ispitanici su podeljeni takodje u dve grupe. Prva grupa su sportisti čiji sportski staz iznosi od 1 do 3 godine tako da se može reci da su oni na nivou škole karatea i džudoa, odnosno u fazi obuke tehnike sporta. Drugu grupu čine sportisti koji treniraju duže od 3 godine i uključeni su u sistem takmicenja.

4.2. VARIJABLE

U ovom radu sve varijable su podeljene su u dve grupe: nezavisne i zavisne. Zavisne varijable sačinjavaju varijable iz psihološkog prostora, a nezavisne varijable čine sportska disciplina, pol, uzrast i sportski staž.

NEZAVISNE VARIJABLE

-SPORTSKA DISCIPLINA

1. Karate
2. Džudo

-POL

1. Ženski
2. Muški

-UZRAST

1. uzrast od 10 -13 godina
2. uzrast od 14-17 godina

-SPORTSKI STAŽ

1. škola (od 1-3 godine)
2. takmičari (takmičari-preko 3 godine)

ZAVISNE VARIJABLE

U grupi zavisnih varijabli nalaze se varijable iz psihološkog prostora, odnosno trideset razloga tj. motiva za bavljenje sportom.

4.3. MERNI INSTRUMENT

Za potrebe ovog istraživanja koriscen je PMI (Participation Motivation Inventory) upitnik čiji je autor D. Gill i saradnici, a nastao je u USA (Gill et al., 1983) nakon dugogodišnjeg istraživanja razloga zbog kojih mladi sportisti treniraju. Oni su sprovedi istraživanje na uzorku od 720 dečaka i 418 devojčica od 9-18 godina u letnjem sportskom kampu 1979 godine. Ispitanici su bili iz različitih sportova: košarka, fudbal, bejzbol, gimnastika, golf, tenis, odbojka. Pitanja su korišćena iz prethodnih istraživanja i dva pilot programa. U prvom pilot programu mladima su postavljana pitanja otvorenog tipa. Tu se izdvojilo 37 razloga za bavljenje sportom. Od tog broja izdvojeno je trideset najfrekventnijih, tako da su oni uvrsceni u ovaj upitnik. Oni su mogu svrstati u osam logicnih celina odnosno grupa: zabava, oslobadjanje viska energije, timski rad, postignuće i status, potreba za vežbanjem (fitness), ostali razlozi.

Za potrebe ovog rada korišćena je adaptirana verzija ovog testa (Bačanac, 1987) koja se sastoji od 30 tvrdnji koje se odnose na razloge - motive za bavljenje sportom. Za svaku od ovih tvrdnji ponuđena su tri odgovora: veoma važno (1 poen), donekle važno (2 poena) i uopšte nije važno (3 poena), tako da ispitanici treba da izaberu jedan od ovih odgovora.

4.4. STATISTIČKA OBRADA PODATKA

Za potrebe ovog rada korišćena je deskriptivna statistika, odnosno aritmetička sredina (M) za rangiranje motiva i standardna devijacija (SD). Takodje je korišćen i Mann-Whitney test za utvrđivanje statističkih razlika u zastupljenosti motiva.

5. REZULTATI I DISKUSIJA

U ovom delu rada biće prikazani rezultati dobijeni primenom PMI (Participation Motivation Inventory) upitnika koji sadrži listu od trideset motiva, odnosno razloga za bavljenje sportom. Podaci su dobijeni primenom deskriptivne statistike, odnosno rangiranjem motiva na osnovu njihovih srednjih vrednosti u rasponu od 1 do 3, tako da najveći rang odgovara najmanjoj srednjoj vrednosti. Takođe je korišćen i Mann-Whitney test.

Zastupljenost motiva posmatrana je na nivou celokupnog uzorka (tabela 1.), prema sportskoj disciplini (tabela 5. i 6.), prema polu (tabela 7. i 8.), uzrastu (tabela 9. i 10.) i sportskom stažu (tabela 11. i 12.).

Tabela 1. Deskriptivna statistika za uzorak u celini (N= 124)

MOTIVI	R	AS	SD
Želim da naučim nove veštine	1	1.04	.20
Želim da nastavim ka višem nivou	2	1.10	.30
Želim da poboljšam svoje veštine	3	1.10	.30
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	4	1.10	.40
Volim timski duh	5	1.12	.41
Volim da vežbam	6	1.15	.42
Volim timski rad	7	1.15	.40
Volim da se zabavljam	8	1.18	.38
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	9	1.18	.40
Želim da ostanem u formi	10	1.19	.50
Volim trenere, instruktore	11	1.20	.45
Volim da upoznajem nove prijatelje	12	1.21	.42
Volim da budem u timu (grupi)	13	1.23	.46
Želim da budem sa prijateljima	14	1.26	.49
Volim akciju	15	1.26	.45
Volim da se takmičim	16	1.30	.52
Volim uzbuđenja	17	1.31	.48
Volim izazov	18	1.32	.57
Volim da putujem	19	1.39	.62
Volim da imam nešto da radim	20	1.39	.58
Volim da koristim opremu i objekte	21	1.44	.61
Volim da pobedim	22	1.45	.61
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom	23	1.53	.77
Želim da se opustim	24	1.54	.65
Volim nagrade	25	1.55	.66
Želim da steknem ugled i priznanje	26	1.56	.65
Želim da se oslobodim energije	27	1.64	.67
Volim da sam van kuće	28	1.75	.72
Želim da postanem popularan	29	2.08	.76
Volim da se osećam važnim	30	2.22	.81

U tabeli 1. dat je prikaz srednjih vrednosti ocena važnosti svakog razloga za bavljenje sportom i njihov rang za celokupni uzorak (N=124 ispitanika). Na prvom mestu kao najvažniji razlog za bavljenje sportom ispitanici su naveli da **žele da nauče nove veštine (1,04)**, zatim da **žele da nastave ka višem nivou (1,10)**, **da poboljšaju svoje veštine (1,10)**, **ostanu u dobroj fizičkoj kondiciji (1,10)** i na petom mestu kao bitan razlog je **timski duh (1,12)**. Od šestog do desetog mesta ispitanici su rangirali sledeće razloge **volim da vežbam (1,15)**, **volim timski rad (1,15)**, **volim da se zabavljam (1,18)**. Na devetom mestu se nalazi **volim da radim nešto u čemu sam dobar (1,18)** ovaj motiv se odnosi na kompetentnost koja je jako važna u ovom periodu i na desetom mestu **želim da ostanem u formi (1,19)**. Evidentno je da se u prvih deset rangova nalaze motivi koji se odnose na razvoj i usavršavanje veštine, potrebu za vežbanjem i zabavu. Za njih se može reći da su unutrašnji motivi, dok timski rad spada u spoljašnje motive. Kao bitan razlog, na drugom mestu izdvojio se i jedan motiv koji je takođe spoljašnji nastaviti ka višem nivou. On što je intresantno, **volim da pobedim** nalazi se tek na dvadeset drugom mestu, što nam ukazuje da to nije najvažnije za mlade sportiste i daje nam neke smernice u formiranju motivacione klime. Na poslednja dva mesta nalaze se **želim da postanem popularan (2,08)** i **volim da se osećam važnim (2,22)** za njih se može reći da su spoljašnji.

Ono što značajno utiče na motivaciju mladih sportista je kulturološko područje, sistem vrednosti okruženja u kome žive i razne društvene okolnosti. Ako uporedimo rezultate ovog istraživanja sa rezultatima iz 1994. godine-tabela 2. (Bačanac i sar.) i 2007. godine –tabela 3. (Bačanac), možemo videti da se u prvih deset motiva za bavljenje sportom ponavljaju motivi koji se odnose na usavršavanje i učenje veštine, druženje, potrebu za kretanjem. U istraživanjima rađenim devedesetih godina među deset najvažnijih razloga za bavljenje sportom nalaze se i **volim da se takmičim** na drugom mestu. U tabeli 2. on je rangiran kao osmi po važnosti, dok je u tabeli 3. izostavljen. **Volim da pobedim** se nalazi samo u tabeli 2. i to na desetom mestu, dok je u tabeli 3. i 4. izostavljen. U tabeli 4. **volim da se zabavljam**, je rangirano kao osmi po važnosti razlog za bavljenje sportom dok se u tabeli 2. i 3. ne pojavljuje kao bitan. Ono što je zajedničko za sve tri tabele su unutrašnji motivi koji se odnose na usavršavanje veštine i napredovanje, kompetentnost, potrebu za vežbanjem. Može se prepostaviti da je u borilačkim sportovima od većeg značaja za samog sportistu usavršavanje veštine, odnosno usavršavanje tehnike i dostizanje određenog stepena majstorstva, nego samo takmičenje. Uspeh u borilačkim sportovima (karate i džudo) posmatrati kroz takmičarske rezultate i stepene ovaladanosti ovim veštinama odnosno dostizanje određenih zvanja (pojaseva).

Tabela 2 . Lista motiva sportista iz različitih sportova (Bačanac i sar. 1994g.) N=417

MOTIV	R
Želim da nastavim ka višem nivou	1
Volim da se takmičim	2
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	3
Volim da vežbam	4
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	5
Želim da budem sa prijateljima	6
Volim da upoznajem nove prijatelje	7
Želim da ostanem u formi	8
Želim da poboljšam svoje veštine	9
Volim da pobedim	10

Tabela 3 . Lista motiva karatista (Bačanac, 2007 g.) N=214

MOTIV	R
Želim da poboljšam svoje veštine	1
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	2
Želim da ostanem u formi	3
Želim da nastavim ka višem nivou	4
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	5
Volim da vežbam	6
Volim da upoznajem nove prijatelje	7
Volim da se takmičim	8
Želim da budem sa prijateljima	9
Želim da naučim nove veštine	10

Tabela 4 . Lista motiva karatista i džudista (2015 g.) N=124

MOTIV	R
Želim da naučim nove veštine	1
Želim da nastavim ka višem nivou	2
Želim da poboljšam svoje veštine	3
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	4
Volim timski duh	5
Volim da vežbam	6
Volim timski rad	7
Volim da se zabavljam	8
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	9
Želim da ostanem u formi	10

U tabelama 5. i 6. dat je prikaz srednjih vrednosti ocena važnosti svakog motiva za bavljenje sportom i njihov rang za sportske discipline karate (tabela 5.) i džudo (tabela 6.)

Kao najvažniji razlog za bavljenje sportom kod obe discipline izdvojio se motiv je **želim da naučim nove veštine** (karate -1.05, džudo -1.03). **Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji** karatistima je drugi (1.08) po važnosti motiv, dok se kod džudista nalazi na sedmoj (1.12) poziciji. **Volim timski duh** je na drugoj (1.08) poziciji kod džudista, a kod karatista na sedmoj (1.17). **Timski rad** je takodje bitniji džudistima (1.09) nego karatistima (1.22). Ono što je zajedničko za obe discipline je približno isti rang motiva **želim da nastavim ka višem nivou i želim da poboljšam svoje veštine**, oni se nalaze među prvih pet. Od šestog do desetog mesta kao važni, izdvojili su se **zabava** koja je bitnija džudistima, takođe i **timski rad** (1.09) na petom mestu, dok se kod karatista nalazi na osmom mestu (1.22). **Volim trenere**, instruktore džudisti su rangirali kao deseti (1.12) po važnosti motiv a, karatisti kao dvanaesti (1.29). **Želim da upoznam nove prijatelje** se nalazi na devetom mestu (1.12) i **želim da budem sa prijateljima** na trinaestom mestu (1.20) kod džudista a, kod karatista na trinaestom (1.31) i petnaestom (1.32). **Biti deo tima, grupe** je bitnije džudistima (6. rang -1.09) nego karatistima (15. rang -1.39). U prvih deset razloga za razliku od džudista, karatisti su kao važne razloge uvrstili i **volim da vežbam** (1.10), **želim da ostanem u formi** (1.15) i **volim da radim nešto u čemu sam dobar** (1.22). **Takmičenje** (karate-1.41, džudo-1.20) je takodje značajnije džudistima. Evidentne su i razlike u srednjim vrednostima sledećih motiva: **volim da koristim opremu i rekvizite** (karate-1.61, džudo-1.29), **volim nagrade** (karate-1.69, džudo-1.42) i **popularnost** (karate-2.31, džudo-1.88) je takođe značajnije džudistima. U prvih deset razloga za razliku od džudista, karatisti su kao važne razloge uvrstili i **volim da vežbam** (1.10), **želim da ostanem u formi** (1.15) i **volim da radim nešto u čemu sam dobar** (1.22).

Pretpostavka je da ove razlike potiču iz same specifičnosti trenažnih procesa ovih sportova kao i motivacione klime i odnosa unutar klubova. U fazi obuke u džudou učenje tehnike zahteva rad u parovima, odnosno sa partnerom, dok u karateu rad u parovima je neophodan samo u nekim delovima obuke odnosno treninga, tako da su džudisti mnogo više upućeni jedni na druge, i možemo pretpostaviti da je zato džudistima značajniji socijalni faktor, odnosno motivi koji se odnose na prijateljstvo, grupu i zabavu.

Tabela 5. Prikaz rangova karate

MOTIVI (<i>N</i> =59)	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine	1	1.05	.22
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	2	1.08	.28
Želim da poboljšam svoje veštine	3	1.10	.30
Volim da vežbam	4	1.10	.30
Želim da nastavim ka višem nivou	5	1.10	.30
Želim da ostanem u formi	6	1.15	.50
Volim timski duh	7	1.17	.42
Volim timski rad	8	1.22	.46
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	9	1.22	.46
Volim da se zabavljam	10	1.24	.43
Volim akciju	11	1.29	.49
Volim trenere, instruktore	12	1.29	.56
Volim da upoznajem nove prijatelje	13	1.31	.46
Volim izazov	14	1.31	.53
Želim da budem sa prijateljima	15	1.32	.47
Volim da budem u timu (u grupi)	16	1.39	.56
Volim da se takmičim	17	1.41	.56
Volim timski duh	18	1.42	.53
Volim da imam nešto da radim	19	1.47	.62
Volim da putujem	20	1.47	.70
Želim da se opustim	21	1.54	.62
Volim da pobedim	22	1.56	.65
Želim da steknem ugled i priznanje	23	1.59	.67
Volim da koristim opremu i objekte	24	1.61	.69
Želim da se oslobodim energije	25	1.63	.61
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom	26	1.68	.84
Volim nagrade	27	1.69	.72
Volim da sam van kuće	28	1.78	.77
Želim da postanem popularan	29	2.31	.70
Volim da se osećam važnim	30	2.34	.80

Tabela 6. Prikaz rangova džudo

MOTIVI (<i>N</i> =65)	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine	1	1.03	.17
Volim timski duh	2	1.08	.27
Želim da nastavim ka višem nivou	3	1.09	.29
Želim da poboljšam svoje veštine	4	1.09	.29
Volim timski rad	5	1.09	.34
Volim da budem u timu (u grupi)		1.09	.29
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	7	1.12	.41
Volim da se zabavljam	8	1.12	.33
Volim da upoznajem nove prijatelje	9	1.12	.37
Volim trenere, instruktore	10	1.12	.33
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	11	1.14	.35
Volim da vežbam	12	1.18	.43
Želim da budem sa prijateljima	13	1.20	.51
Volim uzbuđenja	14	1.20	.40
Volim da se takmičim	15	1.20	.47
Želim da ostanem u formi	16	1.23	.55
Volim akciju	17	1.23	.42
Volim da koristim opremu i rekvizite	18	1.29	.49
Volim da putujem	19	1.31	.53
Volim da imam nešto da radim	20	1.31	.53
Volim izazov	21	1.34	.62
Volim da pobedim	22	1.35	.57
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom	23	1.40	.68
Volim nagrade	24	1.42	.58
Želim da steknem ugled i priznanje	25	1.52	.64
Želim da se opustim	26	1.54	.66
Želim da se oslobodim energije	27	1.65	.73
Volim da sam van kuće	28	1.72	.69
Želim da postanem popularan	29	1.88	.76
Volim da se osećam važnim	30	2.11	.81

Primenom - Mann-Whitney testa dobijene su statističke značajne razlike između sportskih disciplina u pogledu pojedinih motiva (tabela 5a.). Kao što je već objašnjeno u gore navedenom tekstu, ovi motivi imaju veće srednje vrednosti kod džudista, odnosno veći rang. Možemo primetiti da kod džudista spoljašnji motive imaju veću važnost nego kod karatistima (volim timski rad, volim nagrade, volim da budem u timu, volim da koristim opremu i objekte, želim da postanem popularan).

Tabela 5a. Razlike posmatrano prema sportskoj discipline - Mann-Withney test

MOTIV	U	Z	P
Zelim da budem sa prijateljima	1623,5	-2,000	,05
Volim uzbuđenja	1514,5	-2,540	,01
Volim timski rad	1678,5	-2,005	,05
Volim da upoznajem nove prijatelje	1548,0	-2,658	,01
Volim nagrade	1525,5	-2,207	,03
Volim da se takmičim	1538,0	-2,468	,01
Volim da budem u timu (grupi)	1400,0	-3,573	,00
Zeli da postanem popularan	1335,5	-3,114	,00
Volim da koristim opremu i objekte	1457,5	-2,695	,01

U tabeli 7. i 8. rangirani su motivi na osnovu srednjih vrednosti njihovih ocena u zavisnosti od pola. Ono što se ističe kao važno kod oba pola, na prvom mestu **želim da naučim nove veštine** (ženski-1.05, muški-1.03), zatim na drugom mestu **želim da nastavim ka višem nivou** (ž-1.08, m-1.06), na trećem mestu kod oba pola nalazi se **želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji** (ž-1.11, m-1.10). Isti rang kod oba pola imaju **volim da se zabavljam** (ž-1.21, m-1.14) na osmom mestu zatim, **volim trenere, instruktore** (ž-1.29, m-1.19) na jedanaestom mestu i na dvadeset osmom **volim da sam van kuće** (ž-1.74, m-1.76). U prvih deset motiva nalazi se **volim da vežbam i volim da radim nešto u čemu sam dobar**. **Timski rad** je značajniji dečacima (5. rang -1.12) nego devojčicama (9. rang-1.24) takođe i timski duh je ubrojan u prvih deset motiva. Zatim, **želim da poboljšam svoje veštine** kod devojčica na sedmom (1.18) mestu, dok je kod dečaka na drugom (1.06). U daljem rangiranju motiva prisutne su značajne razlike u srednjim vrednostima kod sledećih motiva: **želim da ostanem u formi** je značajnije dečacima nalazi se na devetom mestu (1.16), dok je kod devojčica na trinaestom (1.26). **Želim da budem sa prijateljima** dečaci su rangirali kao trinaesti (1.21) po važnosti a, devojčice kao sedamnaesti (1.37). **Izazov** je kod dečaka uvršćen u prvih dvadeset i nalazi se na sesnaestom mestu (1.24), dok je kod devojčica na dvadeset drugom (1.50). To se donekle može objasniti i specifičnim razlikama među polovima. Kod devojčica (19.rang-1.42) **opuštanje** je na višem rangu nego kod dečaka

27.rang-1.59). **Popularnost** je rangirana među poslednja dva motiva kod oba pola, ali je evidentna razlika između srednjih vrednosti (\bar{z} -2.29, m -1.99). Ove razlike se mogu pripisati i karakteristikama ovog razvojnog perioda gde je razlika između polova izraženija nego ranije. Ono što je dečacima bitno u ovom periodu je dokazivanje kopetentnosti .

Tabela 7. Prikaz zastupljenosti motiva kod devijčica

MOTIVI <i>N</i> =38	R	M	SD
Želim da naucim nove vestine	1	.05	.22
Želim da nastavim ka višem nivou	2	1.08	.27
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	3	1.11	.38
Volim timski duh	4	1.11	.31
Volim da vežbam	5	1.16	.37
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	6	1.18	.39
Želim da poboljšam svoje veštine	7	1.18	.39
Volim da se zabavljam	8	1.21	.41
Volim timski rad	9	1.24	.54
Volim da budem u timu (grupi)	10	1.24	.49
Volim trenere, instruktore	11	1.24	.49
Volim da upoznajem nove prijatelje	12	1.24	.43
Želim da ostanem u formi	13	1.26	.55
Volim da se takmičim	14	1.26	.44
Volim akciju	15	1.32	.47
Volim uzbuđenja	16	1.37	.48
Želim da budem sa prijateljima	17	1.37	.48
Volim da putujem	18	1.37	.58
Želim da se opustim	19	1.42	.55
Volim da pobedim	20	1.42	.59
Volim da imam nešto da radim	21	1.47	.60
Volim izazov	22	1.50	.72
Volim da koristim opremu i objekte	23	1.53	.68
Želim da steknem ugled i priznanje	24	1.61	.67
Volim nagrade	25	1.63	.71
Moji roditelji i bliski prijatelji žele da se bavim sportom	26	1.66	.81
Želim da se oslobodim energije	27	1.74	.72
Volim da sam van kuće	28	1.74	.79
Volim da se osećam važnim	29	2.11	.86
Želim da postanem popularan	30	2.29	.80

Tabela 8. Prikaz zastupljenosti motiva kod dečaka

MOTIVI <i>N</i> =86	R	M	SD
Želim da naucim nove veštine	1	1.03	.18
Želim da poboljšam svoje veštine	2	1.06	.23
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	3	1.10	.34
Želim da nastavim ka višem nivou	4	1.10	.30
Volim timski rad	5	1.12	.32
Volim timski duh	6	1.13	.36
Volim da vežbam	7	1.14	.38
Volim da se zabavljam	8	1.16	.37
Želim da ostanem u formi	9	1.16	.48
Volim da radim nešto u čemu sam dobar	10	1.17	.41
Volim trenere, instruktore	11	1.19	.44
Volim da upoznajem nove prijatelje	12	1.20	.42
	13	1.21	.46
Volim akciju	14	1.23	.45
Volim da budem u timu (grupi)	15	1.23	.45
Volim izazov	16	1.24	.48
Volim uzbuđenja	17	1.28	.47
Volim da se takmičim	18	1.31	.55
Volim da imam nešto da radim	19	1.35	.56
Volim da putujem	20	1.40	.63
Volim da koristim opremu i objekte	21	1.41	.58
Volim da pobedim	22	1.47	.62
Moji roditelji i bliski prijatelji žele da se bavim sportom	23	1.48	.74
Volim nagrade	24	1.51	.64
Želim da steknem ugled i priznanje	25	1.53	.64
Želim da se oslobodi energije	26	1.59	.65
Želim da se opustim	27	1.59	.69
Volim da sam van kuće	28	1.76	.70
Želim da postanem popularan	29	1.99	.72
Volim da se osećam važnim	30	2.27	.78

Primenom Mann-Whitney testa dobijene su statističke značajne razlike između polova u pogledu pojedinih motiva (tabela 7a.). Kao što je gore već navedeno ova tri motiva su značajnija dečacima i nalaze se na većem rangu. Ova razlika se može objasniti time što je u ovom razvojnem periodu (adolescencija) dokazivanje fizičke kompetentnosti i fizičke snage veoma značajno dečacima. Poznato je da su u tom razvojnem periodu uvek bolje prihvaćeni od strane vršnjaka dečaci koji su fizički superiorni, odnosno imaju veći nivo fizičkih sposobnosti (Đorđević, 1988).

Tabela 7a. Razlike posmatrano prema polu - Mann-Withney test

MOTIV	U	Z	P
Želim da poboljšam svoje veštine	1428,0	-2,180	,03
Želim da budem sa prijateljima	1338,0	-2,181	,03
Želim da postanem popularan	1272,5	-2,095	,04

U tabeli br. 9. prikazani su rezultati srednjih vrednosti motiva mladih sportista uzrasta od 10 do 13 godina, dok su tabeli 10. prikazani rezultati srednjih vrednosti sportista uzrasta od 14 do 17 godina. Među prvih pet motiva obe grupe sa neznatnom razlikom u rangiranju, izdvajaju se sledeći : **učenje novih veština, poboljšanje svoje veštine , nastavak ka višem nivou, timski duh i biti u dobroj kondiciji**. U zastupljenosti ostalih motiva nema velikih razlika osim kod sledećih: **volim trenere, instruktore** se nalazi na devetom mestu (1.17) kod mlađih dok je kod starijih sportista tek na sedamnaestom (1.27) mestu. Takođe ono što je značajno u mlađem uzrastu je **zabava** koja se nalazi na osmom (1.14) mestu kod mlađih za razliku od starijih gde je rangiran kao cetnaesti (1.24). **Želim da budem sa prijateljima** je dosta bitnije u mlađem uzrastu (nalazi se na trinaestom mestu-1.20 , dok je kod starijih na dvadesetom-1.37) nego kasnije. Evidentno je da u mlađem uzrastu (1.37) mišljenje **roditelja ili prijatelja** (razlika je sedam rangova) značajnije nego (1.85) u starijem uzrastu. Ono što je daleko bitnije starijoj grupi (1.15) nego mlađoj (1.31) je **akcija** (razlika je deset rangova 6-16), tkode za njih je značajniji i **izazov** (razlika je osam rangova stariji: 11.rang-1.22, mlađji 19.rang 1,37). U starijem uzrastu **pobeda** (mladji- 1.29 ,stariji- 1.53) postaje značajnija nego ranije tako da se ona pomera sa dvadeset trećeg na osamnaesti rang. **Želim da se opustim** je isto bitnije u starijem uzrastu (20. rang -1.34) nego mlađem (1.64). **Biti van kuće** je kod obe grupe rangirano među poslednja tri motiva ali, je značajna razlika u srednjim vrednostima njihovih ocena (stariji -1.61, mlađji -1.82) takođe je i **popularnost** rangirana u poslednja tri kod obe grupe (stariji -1.95, mlađji-2.14).

Tabela 9. Prikaz rangova za uzrast od 10 do 14 g.

MOTIVI	N=83	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine		1	1.04	.18
Želim da nastavim ka višem nivou		2	1.10	.29
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji		3	1.10	.33
Želim da poboljšam svoje veštine		4	1.10	.29
Volim timski duh		5	1.12	.36
Volim timski rad		6	1.13	.37
Volim da vežbam		7	1.13	.34
Volim da se zabavljam		8	1.14	.35
Volim trenere, instruktore		9	1.17	.43
Volim da radim nešto u čemu sam dobar		10	1.18	.41
Volim da upoznajem nove prijatelje		11	1.19	.39
Želim da ostanem u formi		12	1.20	.51
Želim da budem sa prijateljima		13	1.20	.40
Volim da budem u timu (grupi)		14	1.23	.45
Volim da se takmičim		15	1.31	.53
Volim akciju		16	1.31	.49
Volim uzbudjenja		17	1.33	.49
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom		18	1.37	.65
Volim izazov		19	1.37	.61
Volim da imam nešto da radim		20	1.39	.58
Volim da putujem		21	1.43	.66
Volim da koristim opremu i objekte		22	1.46	.59
Volim da pobedim		23	1.53	.65
Volim nagrade		24	1.58	.68
Želim da steknem ugled i priznanje		25	1.59	.68
Želim da se poustim		26	1.64	.70
Želim da se oslobodim energije		27	1.65	.70
Volim da sam van kuće		28	1.82	.75
Želim da postanem popularan		29	2.14	.76
Volim da se osećam važnim		30	2.28	.80

Tabela 10. Prikaz rangova za uzrast od 14 do 17g.

MOTIVI	N=41	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine		1	1.05	.21
Želim da poboljšam svoje veštine		2	1.10	.30
Želim da nastavim ka višem nivou		3	1.10	.30
Volim timski duh		4	1.12	.33
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji		5	1.12	.40
Volim akciju		6	1.15	.35
Volim da radim nešto u čemu sam dobar		7	1.17	.38
Volim da vežbam		8	1.17	.44
Želim da ostanem u formi		9	1.17	.49
Volim timski rad		10	1.20	.45
Volim izazov		11	1.22	.47
Volim da budem u timu (grupi)		12	1.24	.48
Volim da upoznajem nove prijatelje		13	1.24	.48
Volim da se zabavljam		14	1.24	.43
Volim uzbudjenja		15	1.27	.44
Volim da se takmičim		16	1.27	.50
Volim trenere, instruktore		17	1.27	.50
Volim da pobedim		18	1.29	.51
Volim da putujem		19	1.29	.51
Želim da se opustim		20	1.34	.48
Želim da budem sa prijateljima		21	1.37	.62
Volim da imam nešto da radim		22	1.39	.58
Volim da koristim opremu i objekte		23	1.41	.67
Volim nagrade		24	1.49	.63
Želim da steknem ugled i priznanje		25	1.49	.59
Želim da se oslobodim energije		26	1.61	.62
Volim da sam van kuće		27	1.61	.77
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom		28	1.85	.88
Želim da postanem popularan		29	1.95	.74
Volim da se osećam važnim		30	2.10	.83

Razlike u redosledu rangiranja motiva kod mlađih i starijih sportista se mogu dovesti u vezu sa karakteristikama razvojnog perioda, odnosno sa fizičkim psiho-socijalnim promenama u srednjoj adolescenciji a, to su porast mišićne snage, zatim potreba za ispoljavanjem fizičke sposobnosti i dokazivanjem, formiranje identiteta, tako da izazov i akcija sve više dobijaju na značaju. Dok su u ranoj adolescenciji značajniji zabava, prijateljstvo i treneri kao i misljenje roditelja.

Primenom Mann-Whitney testa dobijene su statističke značajne razlike između uzrasta od 10 - 13g. i uzrasta od 14-17 g. pogledu pojedinih motiva (tabela 9a). Mlađim sportistima je značajnije mišljenje roditelja i prijatelja, dok je starijim sportistima značajnija pobjeda i opuštanje.

Tabela 9a . Razlike posmatrano prema uzrast - Mann –Whitney test

MOTIV	U	Z	P
Volim da pobedim	1379,5	-,021	,98
Moji roditelji i bliski prijatelji žele da se bavim sportom	1198,5	-3,128	,00
Želim da se opustim	1344,5	-2,138	,03

U tabelama su prikazani rangovi na osnovu srednjih vrednosti ocena motiva sportista koji treniraju manje od 4 godine (tabela 11.) i više od 4 godine (tabela 12.). Za prve možemo reći da se nalaze u fazi obuke sportske tehnike – škola a, drugi su uključeni u sistem takmičenja –takmičari. Ono što je rangirano na prvom mestu i kod škole i kod takmičara je **želim da naučim nove veštine**. U prvih deset rangova obe grupe su uvrstile sledeće motive (sa neznatnim razlikama u rangovima i srednjim vrednostima): **želim da nastavim ka višem nivou, želim da poboljšam svoje veštine i želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji**. U prvoj polovini tabele značajnije razlike su prisutne kod sledećih motiva: **volim timski duh** (škola-2.rang =1.06, takmičari-6.rang= 1.17), **volim timski rad** (škola-4.rang =1.08, takmičari-9.rang =1.21), **volim da budem u timu , grupi** (škola-6.rang =1.10, takmičari-17.rang =1.33) i **želim da upoznajem nove prijatelje** (škola-8.rang =1.12, takmičari-14.rang =1.28). **Zabava** je takode, bitnija prvoj grupi (9.rang =1.19) nego drugoj (10.rang =1.22). To se može dovesti u vezu sa karakteristikama razvojnog perioda mladih sportista koji se nalaze u fazi obuke. Ono sto je karakteristicno za ovaj period je i formiranje vršnackih grupa i pripadanje istim. Još jedan motiv koji nije rangiran među prvih deset kod takmičara, a u fazi obuke je značajan je **volim trenere, instruktore** (škola-10.rang=1.12, takmičari12.rang=1.26). **Volim da imam nesto da radim** (škola-17.rang =1.27, takmičari 22.rang=1.47) i **moji roditelji i bliski prijatelj žele da se bavim sportom** (škola 21.rang

=1.38, takmičari-26. rang=1.64) i **volim da koristim opremu i objekte** (škola-18.rang=1.29, takmičari-24. rang=1.56). Takmičarima je bitniji **izazov** (razlika je deset rangova), **akcija** i **opuštanje**. **Pobeda** se nalazi među poslednjih deset moiva kod obe grupe.

Tabela 11. Prikaz rangova škola-faza obuke tehnike (sportski staž 1, 2 i 3 godine)

MOTIVI	N=52	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine		1	1.04	.19
Volim timski duh		2	1.06	.23
Želim da nastavim ka višem nivou		3	1.06	.23
Volim timski rad		4	1.08	.33
Želim da poboljšam svoje veštine		5	1.10	.29
Volim da budem u timu (grupi)		6	1.10	.29
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji		7	1.10	.35
Volim da upoznajem nove prijatelje		8	1.12	.32
Volim da se zabavljam		9	1.12	.32
Volim trenere, instruktore		10	1.12	.32
Volim da radim nešto u čemu sam dobar		11	1.15	.36
Volim da vežbam		12	1.17	.38
Želim da budem sa prijateljima		13	1.21	.45
Želim da ostanem u formi		14	1.21	.53
Volim uzbuđenja		15	1.25	.43
Volim da se takmičim		16	1.25	.55
Volim da imam nešto da radim		17	1.27	.44
Volim da koristim opremu i objekte		18	1.29	.45
Volim akciju		19	1.29	.49
Volim da putujem		20	1.37	.59
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom		21	1.38	.69
Volim izazov		22	1.40	.66
Volim da pobedim		23	1.46	.60
Volim nagrade		24	1.52	.61
Želim da steknem ugled i priznanje		25	1.62	.71
Želim da se oslobodim energije		26	1.65	.78
Želim da se opustim		27	1.71	.72
Volim da sam van kuće		28	1.77	.75
Želim da postanem popularan		29	2.02	.77
Volim da se osećam važnim		30	2.13	.81

Tabela 12. Prikaz rangova takmičari (sortski staž 4 godine i više)

MOTIVI	N=72	R	M	SD
Želim da naučim nove veštine		1	1.04	.20
Želim da poboljšam svoje veštine		2	1.10	.29
Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji		3	1.11	.35
Volim da vežbam		4	1.13	.37
Želim da nastavim ka višem nivou		5	1.13	.39
Volim timski duh		6	1.17	.41
Želim da ostanem u formi		7	1.18	.48
Volim da radim nešto u čemu sam dobar		8	1.19	.43
Volim timski rad		9	1.21	.44
Volim da se zabavljam		10	1.22	.41
Volim akciju		11	1.24	.42
Volim trenere, instruktore		12	1.26	.53
Volim izazov		13	1.26	.50
Volim da upoznajem nove prijatelje		14	1.28	.48
Želim da budem sa prijateljima		15	1.29	.51
Volim da se takmičim		16	1.33	.50
Volim da budem u timu (grupi)		17	1.33	.53
Volim uzbuđenja		18	1.35	.50
Volim da putujem		19	1.40	.64
Želim da se opustim		20	1.42	.57
Volim da pobedim		21	1.44	.62
Volim da imam nešto da radim		22	1.47	.64
Želim da steknem ugled i priznanje		23	1.51	.60
Volim da koristim opremu i objekte		24	1.56	.69
Volim nagrade		25	1.57	.73
Želim da se oslobodim energije		26	1.63	.59
Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom		27	1.64	.81
Volim da sam van kuće		28	1.74	.71
Želim da postanem popularan		29	2.13	.74
Volim da se osećam važnim		30	2.28	.80

Primenom Mann-Whitney testa dobijene su statistički značajne razlike između škole i takmičara u pogledu pojedinih motiva (tabela 11a.). Motivi koji u sebi sadrže socijalnu komponentu kao što su volim timski rad, volim da upoznajem nove prijatelje, volim da budem u timu, volim da koristim opremu i objekte su važniji početnicima što se može dovesti u vezu sa karakteristikama uzrasnog perioda (faza obuke se podudara sa periodom rane adolescencije) kao što je već rečeno. Opuštanje je bitnije takmičarima, što se takođe može objasniti tim da trening za njih predstavlja i jedan vid oslobadjanja od stresa.

Tabela 11a. Razlike posmatrano prema sportskom stažu - Mann-Whitney test

MOTIV	U	Z	P
Volim timski rad	1621,5	-2,127	,03
Volim da upoznajem nove prijatelje	1591,0	-2,046	,04
Želim da se opustim	1465,5	-2,321	,02
Volim da budem u timu (grupi)	1475,0	-2,806	,00
Volim da koristim opremu i objekte	1520,0	-2,087	,04

6. ZAKLJUČAK

Na osnovu istraživanja zastupljenosti određenih motiva kod mladih karate i džudo sportista, koje je sprovedeno na uzorku od 124 ispitanika uzrasta od 10 do 17 godina, primenom PMI - Participation Motivation Inventory (Gill et al., 1983), možemo zaključiti sledeće:

- Analizom odgovora celokupnog uzorka na svih 30 ajtema (tvrdnji) utvrđeno je da se odgovori (srednje vrednosti) kreću u rasponu od 1.04 do 2.22 boda. Ako uzmemo u obzir da je prosečna srednja vrednost na bodovnoj skali 1.5, možemo primetiti da su ovi mladi sportisti veoma motivisani. U prilog tome govore i srednje vrednosti celokupnog uzorka za prva 22 motiva (razloga) od mogućih trideset, koji se kreću u rasponu od 1.04 – 1.45 boda. Najznačajniji motivi za bavljenje sportom ovih mladih karte i džudo sportistima su **učenje novih veština, nastavak ka višem nivou, poboljšanje veština, biti u dobroj fizičkoj kondiciji i timski duh.**

- Ako posmatramo rangove motiva karatista i džudista, možemo primetiti da su među prvih pet motiva kod obe sportske discipline rangirani motivi **želim da naučim nove veštine**, na prvom mestu, **biti u dobroj fizičkoj kondiciji**, zatim sa neznatnom razlikom u srednjim vrednostima **želim da poboljšam svoje veštine i nastavak ka višem nivou**. Visok rang ovih motiva može se dovesti u vezu sa tim, da su ova dva sporta nastala iz istoimenih borilačkih veština koje su modifikovane i prilagođene sistemu takmičenja. Posmatrajući rangove svih 30 ajtema, može se primetiti da su džudistima značajniji motivi koji se odnose na **prijateljstvo, grupu, zabavu** (primenom Mann-Whitney testa dobijene su statistički značajne razlike u pogledu navedenih motiva). Kod karatista nešto viši rang imaju motivi **volim da vežbam i želim da ostanem u formi**.

- Ako posmatramo rangove motiva prema polu, možemo primetiti da je najznačajniji razlog kod oba pola **učenje novih veština. Poboljšanje veština i biti u dobroj fizičkoj kondiciji** je takođe među prvih pet motiva. Dobijeni rezultati su pokazali da nema značajnih razlika posmatrano prema polu.

- Posmatrano prema uzrastu možemo primetiti da je najvažniji razlog i kod mladih i starijih **učenje novih veština**. Ako posmatramo rangove prvih deset motiva možemo primetiti da je mladima bitnija **zabava** kao i **treneri i instruktori**, dok je starijima važnija **akcija i izazov**. U radu sa mladim sportistima veoma je bitno da trener bude dobar pedagog i uzor mladim sportistima.

- Ono što je podjednako bitno sportistima (džudistima i karatistima) koji su u fazi obuke i takmičarima je **učenje novih veština, nastavak ka višem nivou, poboljšanje veština i biti dobroj fizičkoj kondiciji**. Možemo primetiti da su **timski duh, timski rad, volim trenere i**

instruktor bitniji sportistima u fazi obuke nego takmičarima. Takmičarima su bitniji **želim da ostanem u dobroj fizičkoj kondiciji i biti u formi.**

Rezultati ovog istraživanja mogu biti primenjeni u postupcima vezanim za motivisanje mladih da se aktivno uključe u borilačke sportove- karate i džudo. Takođe, oni mogu naći svoju primenu u postupcima kreiranja motivacione klime u radu sa mladima koji su se već opredelili da treniraju ove sportove. Motivaciona klima je bitna za kvalitetno uključivanje mladih sportista u izabrane sportove, a može biti i od velikog značaja da i u njemu ostanu.

7. LITERATURA

- Abernethy, B., Hanrahan, S. J., Kippers, V., Mackinnon, L. T., Pandy, M. G. (2012). *Biofizičke osnove ljudskog pokreta*. Beograd: Data Status.
- Baćanac, Lj., Lazarević, Lj., Arunović, N. (1994). Karakteristike mladih jugoslovenskih sportista za bavljenje sportom. *Fizička kultura*. vol 48, No 3, str 203 - 211).
- Baćanac, Lj., Petrović, N., Manojlović N. (2011). *Psihološke osnove treniranja mladih sportista*. Beograd : Republički zavod za sport.
- Baćanac, Lj., Radovanović, I. (2005). *Vaspitanje kroz sport*. Beograd: Učiteljski fakultet.
- Baćanac, Lj., Radović, M., Vesković, A. (2007). Specificities of Motivational Profile of Young Athletes of Serbia. *Serbian journal of Sports Sciences*, 1 (1-4), 21.-28
- Cox, R. (2005). *Psihologija sporta- koncepti i primjena*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Ćirković, Z., Jovanović, S. (2002). *Borenja-boks i karate*. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Duda, J. L. (1987). Toward a developmental theory of children's motivation in sport. *Journal of sport psychology*, 9, 130 – 145.
- Đorđević, D. (1988). *Razvojna psihologija*. G.Milanovac: Dečije novine
- Gill, D., Gross, J., Huddleston, S. (1983). Participation Motivation in Youth Sports. *International Journal of Sport Psychology*, 14 (1), 1-12.
- Hrnjica, S. (2003). *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*. Beograd. Naučna knjiga Nova
- Jeftić, B., Radojević, J., Juhas, I., Ropert, R. (2011). *Dečiji sport od prakse do akademske oblasti* (str.118-147), Beograd:Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Kapor-Stanulović, N. (2007). *Na putu ka odraslosti-psihosocijalni razvojni aspekti zdravlja mladih*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Klint, A. Weiss, M. (1987). Perceived Competence and Motives for Participating in Youth Sports: A Test of Harter's Competence Motivation Theory. *Journal of Sport Psychology*, 9, 55-65.
- Lazarević, Lj. (2001). *Psihološke osnove fizičke kulture*. Beograd: Viša škola za sportske trenere.
- McDevitt, T. M. and Ormrod, J. E. (2002). *Child Development and Education*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Popović, S. (1985). *Tajne džudoa*. Bela Crkva: Gro Sava Munčan.
- Roberts, G. C., Treasur, D. C.(2003). *Motivational Determinants of Achievement of Children*

- in Sport*. Urbana- Champaign: University of Illinois.
- Tubić, T. (2004). *Psihologija i sport*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Vallerand, J.R., Losier, F.G. (1999). An Integrative Analysis of Intrinsic and Extrinsic Motivation in Sport. *Journal of applied sport psychology*, 11, 142-169.
- Weinberg, R., Gould, D. (2007). *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. Fourth Edition. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weinberg, R., Tenebaum, G., McKenzie, A., Jackson, S., Anshel, M., Grove. R., Fogarty, G. (2000). Motivation for Youth Participation in Sport and Physical Activity. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 321-346.
- Weiss, M. (2000). Motivating Kids in Physical Activity. *Research Digest, series 3*, 11, 1-10.
- Weiss, M., Bredmaler, B., Shewchuk, R. (1985). An Intrinsic/Extrinsic Motivation Scale for The Youth Sport Setting: A Confirmatory Factor Analysis. *International Journal of Sport Psychology*, 7, 75-91.
- Weiss, M., Ferrer Caja, E. (2002). Motivational Orientations and Sport Behavior; in T.S. Hornn, (eds): *Advances in Sport Pschology* (101-127). Champaign IL: Human Kinetics Publishers.

8. PRILOG

Klub:-----

Sport / disciplina:-----

Datum rada:-----

Sportski staž:-----

Pol:-----

Zvanje (pojas):-----

Datum rođenja:-----

UPUTSTVO: Pred Vama se nalaze određene tvrdnje o tome zašto se neko bavi sportom. Pročitajte svaku rečenicu i odlučite da li je izneti razlog za Vaše bavljenje sportom **veoma važan, donekle važan ili uopšte nije važan**. Stavite znak **X** u zagradu ispod onog odgovora koji najbolje opisuje Vaše predeljenje za sport. Odgovorite iskreno, jer nema tačnih i pogrešnih odgovora.

		Veoma važno	Donekle važno	Uopste nije važno
1.	Želim da poboljšam svoje veštine	()	()	()
2.	Želim da budem sa prijateljima	()	()	()
3.	Volim da pobedim	()	()	()
4.	Želim da se oslobodim energije	()	()	()
5.	Volim da putujem	()	()	()
6.	Želim da ostanem u formi	()	()	()
7.	Volim uzbuđenja	()	()	()
8.	Volim timski rad	()	()	()
9.	Moji roditelji ili bliski prijatelji žele da se bavim sportom	()	()	()
10.	Želim da naučim nove veštine	()	()	()
11.	Volim da upoznajem nove prijatelje	()	()	()
12.	Volim da radim nešto u čemu sam dobar	()	()	()
13.	Želim da se opustim	()	()	()
14.	Volim nagrade	()	()	()
15.	Volim da vežbam	()	()	()
16.	Volim da imam nešto da radim	()	()	()
17.	Volim akciju	()	()	()
18.	Volim timski duh	()	()	()
19.	Volim da sam van kuće	()	()	()
20.	Volim da se takmičim	()	()	()
21.	Volim da se osećam važnim	()	()	()
22.	Volim da budem u timu (grupi)	()	()	()
23.	Želim da nastavim ka višem nivou	()	()	()
24.	Želim da budem u dobroj fizičkoj kondiciji	()	()	()
25.	Želim da postanem popularan	()	()	()
26.	Volim izazov	()	()	()
27.	Volim trenere, instruktore	()	()	()
28.	Želim da steknem ugled i priznanje	()	()	()
29.	Volim da se zabavljam	()	()	()
30.	Volim da koristim opremu i objekte	()	()	()